
Verslag SCCM auditordagen ISO 14001 editie 2020

De overtuiging -en ervaring- van SCCM is dat elke organisatie (hoe klein ook) betere milieuprestaties behaalt door het gebruik van de plan-do-check-act aanpak uit de ISO 14001

Copyright SCCM

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden openbaar gemaakt en/of verveelvoudigd door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van SCCM.

Disclaimer

De inhoud van deze brochure is met uiterste zorg samengesteld, desondanks kunnen fouten en onvolledigheden niet geheel worden uitgesloten. SCCM aanvaardt derhalve geen enkele aansprakelijkheid, ook niet voor directe of indirecte schade ontstaan door of verband houdend met het gebruik van de inhoud van deze uitgave.

Verslag SCCM auditordagen

ISO 14001 editie 2020

6, 9, 13, 14 en 16 januari 2020

Discussie over praktijksituaties

Inleiding

Op 6, 9, 13, 14 en 16 januari 2020 heeft SCCM vijf dagen georganiseerd voor ISO 14001-auditors die werken voor de bij SCCM aangesloten certificatie-instellingen. Sinds 2000 organiseert SCCM jaarlijks de auditordagen voor ISO 14001. In 2009 is hiermee gestart voor OHSAS 18001.

Aan de auditordagen 2020 hebben in totaal 152 ISO 14001-auditors deelgenomen.

Doel van de auditordagen

Het doel van de auditordagen is om de kennis over een bepaald milieuonderwerp te verdiepen en om door bespreking van praktijksituaties ervaringen uit te wisselen en de werkwijze van de bij SCCM aangesloten certificatie-instellingen bij de uitvoering van ISO 14001-audits te harmoniseren op basis van het certificatieschema van SCCM. Voor de auditordagen verzamelt SCCM praktijksituaties die worden omgezet in casusbeschrijvingen met vragen hoe te handelen. Een deel van de auditordagen bestaat uit het onderling discussiëren over de gewenste handelwijze en het uitwisselen van ervaringen. Tegelijkertijd wordt daarmee de bekendheid met de inhoud van het ISO 14001-certificatieschema vergroot. Ook komen er aandachtspunten naar voren voor de verbetering van onderdelen van het certificatieschema. Deze aandachtspunten worden ingebracht bij het Centraal College van Deskundigen (CCvD). Het CCvD kan besluiten tot aanpassing of aanvulling van het ISO 14001-certificatieschema, bijvoorbeeld wanneer tijdens de discussies grote verschillen van benadering naar voren komen.

Thema auditordagen 2020

Tijdens de auditordagen 2020 heeft naast de ISO 14001:2015 het thema 'Kwaliteit van monitoring en betrouwbaarheid van data' centraal gestaan. In de ochtend hebben afwisselend Casper van Erp en Harmke Immink van de RvA een toelichting gegeven over het onderwerp. In de middag is er aan de hand van cases de relatie met ISO 14001 verder besproken. Ook is de interpretatie van andere ISO 14001-normelementen besproken. Tevens is in de middag een toelichting gegeven op de ontwikkelingen in wet- en regelgeving.

Evaluatie auditordagen ISO 14001 editie 2020

De deelnemers aan de auditordagen 2020 hebben deze dag als zeer positief ervaren. De aanwezige auditors hebben de kwaliteit van de auditordag met een hoog rapportcijfer gewaardeerd. Gemiddeld werden de dagen met een 7,5 beoordeeld.

Stichting Coördinatie Certificatie Managementsystemen voor milieu en gezond en veilig werken (SCCM)

SCCM werkt samen met het bedrijfsleven, overheden, certificatie-instellingen en andere belanghebbenden aan een eenduidig en gewaardeerd certificaat voor ISO 14001 (milieu), EMAS (milieu), ISO 50001 (energie) en ISO 45001/OHSAS 18001 (gezond en veilig werken). SCCM stelt daarvoor onder andere de 'spelregels' voor het certificeren op (zogenaamde certificatieschema's). Alle activiteiten van SCCM zijn gericht op het gebruik van managementsystemen om de prestaties van bedrijven en organisaties te verbeteren, risico's te beheersen en de relatie met klanten en overheden te versterken. Met een gecertificeerd managementsysteem leggen organisaties de basis voor duurzaam ondernemen. www.sccm.nl is het centrale informatiepunt. Naast overzichten van gecertificeerde organisaties en aangesloten certificatie-instellingen staan op de website hulpmiddelen en tips voor het invoeren van een managementsysteem.

Uitkomsten van bespreking praktijksituaties

In kleine groepen hebben de deelnemers over de cases en vragen gediscussieerd. Na de discussies zijn de uitkomsten in een plenaire sessie besproken. Dit verslag geeft per vraag de gewenste handelwijze weer. Het verslag is op 14 april 2020 door het CCvD geaccordeerd.

Op de website van SCCM zijn alle cases die in de loop der jaren tijdens de auditordagen ISO 14001 en ISO 45001/OHSAS 18001 zijn besproken toegankelijk gemaakt met de gewenste antwoorden. Per onderwerp en per jaar kunnen selecties uit de behandelde cases worden gemaakt.

De volgende onderwerpen zijn tijdens de auditordagen aan bod gekomen:

ONDERWERP	CASENUMMER
→ Milieubeleid	1
→ Monitoring van prestaties	2
→ Beoordeling van gecommuniceerde milieu-informatie	3
→ PFAS	4
→ PAS	5

De vragen van de cases zijn beantwoord aan de hand van een bedrijfsbeschrijving van het fictieve bedrijf Dutch Express (zie bijlage 1).

Milieubeleid

1 TOELICHTING CASE 1

Voor Dutch Express is de reductie van CO₂-emissies de prioriteit in het milieubeleid. Dit blijkt onder andere uit het feit dat Dutch Express actief wil bijdragen aan een CO₂-uitstootvrij personenvervoer in 2025.

1 VRAGEN CASE 1

- 1A In de bijlage is de milieubeleidsverklaring van Dutch Express gevoegd. Voldoet de beleidsverklaring aan de eisen van ISO 14001? Zo nee, waarom niet? Wat neemt u dan op in het auditrapport? (afwijking of opmerking)
- 1B Tijdens het gesprek met de directeur vraagt u naar de milieudoelstellingen van Dutch Express. De directeur geeft aan dat de doelstelling is om de voertuigen voor personenvervoer geleidelijk te vervangen door emissieloze voertuigen. Dit in aansluiting op het in mei 2018 getekende convenant om in 2025 (of zoveel eerder als mogelijk) al het personenvervoer te verzorgen met emissieloze voertuigen. U vraagt naar een planning om deze doelstelling te realiseren, deze is niet beschikbaar omdat deze volgens de directeur ook afhangt van de opdrachten en de omstandigheden.
- U constateert dat Dutch Express al beschikt over een behoorlijk aantal emissieloze voertuigen en dat er derhalve aantoonbare stappen zijn gezet. Neemt u genoegen met deze invulling van de eisen in 6.1.2/6.2.2? Zo nee, wat verwacht u van Dutch Express ten aanzien van doelstelling en planning? Heeft dit een afwijking tot gevolg? Zo ja, wat verwacht u van Dutch Express binnen drie maanden?
- 1C U constateert dat de doelstelling van emissieloze voertuigen alleen betrekking heeft op het personenvervoer dat in opdracht van de overheid wordt uitgevoerd (doelgroepen gezondheidszorg en onderwijs). Dit betreft ongeveer 65% van de omzet van Dutch Express. Het ondertekende convenant richt zich ook op deze overheidsopdrachten. De opdrachtgevers voor de andere activiteiten stellen over het algemeen minder scherpe eisen. Het gevolg is dat de voertuigen die daar worden ingezet gemiddeld ouder zijn en minder efficiënt. Hoe gaat u bij de audit om met de informatie dat het beleid om te kiezen voor emissieloze voertuigen betrekking heeft op een deel van het wagenpark?
- 1D Uit het plan van aanpak bij de in 2019 ingediende EED-energieauditrapportage blijkt dat voor Dutch Express als geheel voor de komende 4 jaar een gemiddelde CO₂-reductie van 4% per jaar wordt voorzien, het plan van aanpak is globaal en beschrijft alleen een aantal maatregelen. De doelstelling is minder ambitieus dan wat met de verschillende maatregelen (zoals emissieloze voertuigen) wordt beoogd. Wanneer de directeur om een toelichting wordt gevraagd geeft deze aan dat Dutch Express in het rapport richting de overheid ervoor heeft gekozen op 'safe te spelen' en doelstellingen op te nemen die ook zeker worden gehaald. Leidt dit tot een afwijking? Wat is daarbij de motivatie?

- 1A Nee, de beleidsverklaring voldoet niet, want het biedt geen kader voor doelstellingen en is niet passend bij doel en context van de organisatie. De beleidsverklaring is te algemeen, de ambitie van de organisatie, bijvoorbeeld ten aanzien van CO₂ blijkt niet uit de verklaring. Dit zou worden beoordeeld als een afwijking.
- 1B Wanneer de reductie van CO₂ de doelstelling van Dutch Express is, dan zijn er verschillende manieren om hier aan bij te dragen. Introductie van emissieloze voertuigen is er daar een van. Verder kunnen er ook andere maatregelen zijn om deze doelstelling te realiseren zoals bijvoorbeeld de keuze van de gebruikte brandstof of het invoeren van het nieuwe rijden.
Voor het realiseren van de eisen uit het convenant dient er een plan van aanpak te zijn waarin de uit te voeren maatregelen worden beschreven en waaruit ook de (financiële) haalbaarheid blijkt bij het realiseren van de eisen uit het convenant. Natuurlijk moeten er ook doelstellingen voor andere milieuaspecten zijn.
De reactie van Dutch Express zal worden beoordeeld als een afwijking, bij de volgende controleaudit dient een goed onderbouwde planning voor realiseren van de doelstellingen aanwezig te zijn.
- 1C De beoordeling is afhankelijk van:
- De uitkomst van de contextanalyse en het commitment dat wordt gegeven aan andere opdrachtgevers;
  - Uitspraken van Dutch Express op de website, hieruit blijkt een commitment die meer algemeen is voor alle activiteiten;
  - Een aantal activiteiten gericht op energiebesparing is generiek en onafhankelijk van opdrachtgever (bijvoorbeeld dieselkeuze en het nieuwe rijden). Vraag is of deze ook voor Dutch Express als geheel gelden.
  - Er moeten doelstellingen voor de organisatie als geheel zijn; dat voertuigen eerst bij opdrachtgevers worden ingezet die dit eisen is geen probleem.
- 1D Het is onlogisch wanneer verschillende plannen niet met elkaar corresponderen en de EED-rapportage afwijkt van de inhoud van het MMS. Ook in de EED-rapportage kan worden aangegeven wat de zekere en onzekere maatregelen zijn waardoor je met de rapportage beter kunt aansluiten bij de doelstelling van emissieloos rijden. Ook hier geldt weer dat de doelstellingen alleen lijken te gelden voor voertuigen die onder het convenant vallen en niet voor het hele bedrijf.

Monitoring van prestaties

2

TOELICHTING CASE 2

Gezien het feit dat Dutch Express verplichtingen heeft aan zowel overheid als opdrachtgevers tot het leveren van rapportages over onder meer het energieverbruik, CO₂-emissies van gebouwen en de CO₂-emissie van de ingezette voertuigen is de kwaliteit van de monitoring van groot belang.

De ISO 14001-norm vereist dat Dutch Express 'de methoden moet vaststellen voor het monitoren, meten, analyseren en evalueren om valide resultaten te bewerkstelligen' (9.1.1) en 'het bewerkstelligen dat de gecommuniceerde milieu-informatie betrouwbaar is' (7.4.1).

2

VRAGEN CASE 2

- 2A Wat ziet u bij Dutch Express als de vijf grootste risico's wanneer het gaat om het leveren van 'valide en betrouwbare informatie' over energieverbruik, CO₂-emissies en gebruik van de emissieloze voertuigen en/of voertuigen met beperkte CO₂-emissies?
- 2B Wilt u voor de volgende punten aangeven of deze wel/niet onderdeel horen te zijn van de methoden die nodig zijn om te komen tot valide en betrouwbare cijfers over de CO₂-emissies:
→ actuele omrekenfactoren gebaseerd op openbare bronnen	ja/nee
→ overzicht van getallen welke zijn geschat en welke gemeten	ja/nee
→ inzicht in de nauwkeurigheid en betrouwbaarheid (risicoanalyse)	ja/nee
→ vastleggen verantwoordelijkheden voor data verzameling en verwerking op verschillende niveaus in de organisatie	ja/nee
→ kentallen i.v.m. analyse van ontwikkeling CO ₂ -emissies (aantal km, brandstofverbruik, soort brandstof)	ja/nee
→ instructies m.b.t. vastleggen van informatie (bijv. tanken, km-stand etc.)	ja/nee
→ stroomdiagram van proces van dataverzameling en -verwerking	ja/nee
→ instructie bij gebruikte software bij verwerking data (waaronder ook excelsheets)	ja/nee
→ interne controles door bijvoorbeeld kruistellingen	ja/nee
→ vastleggen van de rapportagefrequentie	ja/nee
→ fiattering van rapportages door onafhankelijke functie binnen de organisatie (functiescheiding)	ja/nee
→ wijze van vastleggen en bewaren van data	ja/nee
- Zijn er nog punten die onderdeel van de methode zou of zouden moeten uitmaken en die niet zijn genoemd? Zo ja, welke?
- 2C Geef voorbeelden van redenen om een afwijking te noteren m.b.t. de methoden in 9.1.1 met betrekking tot de kwantificering van de CO₂-emissies.

- 2A Het gaat hier bijvoorbeeld om de volgende risico's:
- fouten in registreren en omrekenen van data (bijvoorbeeld van kilometers naar brandstofgebruik, juiste omrekenfactoren, validatie van cijfers);
  - opladen van voertuigen (eigen opladers of bij derden, kalibratie van meters);
  - gegevens over de ritten van ingehuurde auto's (is er gereden met de auto's die zijn opgegeven);
  - rittenadministratie, wat reken je mee buiten de ritten (aanrijden etc.);
  - volledigheid (is alle ingekochte energie meegerekend).
- 2B Bijna alle hierboven genoemde punten behoren onderdeel te zijn van de methoden die nodig zijn om te komen tot valide en betrouwbare data. Alleen een stroomdiagram voor het proces van dataverzameling en -verwerking werd door de auditoren als 'nice to have' beschouwd maar niet essentieel. Instructies bij gebruikte software zijn belangrijk, maar deze hoeven niet op schrift te staan. Gebruikers moeten competent zijn om de software toe te passen. Bij fiattering van rapportages door een onafhankelijke functionaris binnen de organisatie (functiescheiding) werd aangegeven dat het wel belangrijk is dat het meer is dan fiattering, gecontroleerd moet worden of data kloppen, of het rekenmodel klopt en of de uitkomsten plausibel zijn.
- 2C Bijvoorbeeld in de volgende situaties kan er een afwijking worden geformuleerd wanneer:
- de organisatie niets heeft geregeld over betrouwbaarheid van reken- en meetmethoden;
  - omrekenfactoren niet van een betrouwbare bron komen;
  - er geen controle is van input van berekeningen / validatie van gegevens;
  - er onvoldoende relatie is tussen data en conclusies;
  - er geen ketengerichte benadering is, bijvoorbeeld als het gaat om inhuur.

Beoordeling van gecommuniceerde milieuinformatie

3

TOELICHTING CASE 3

Dutch Express communiceert op verschillende momenten over het milieubeleid en de milieuprestaties, daarbij gaat het vooral om energie/CO₂-gerelateerde informatie. Het betreft onder meer:

- website;
- standaardinformatie voor over milieubeleid als bijlage bij offertes;
- specifieke informatie in offertes op basis van vragen over milieu- en energiebeleid in de offerteaanvraag;
- periodieke rapportages aan opdrachtgevers over inzet zero-emissie-voertuigen en CO₂-emissies;
- EED-energieaudit (2016 en 2019);
- informatieplicht energiebesparing (juli 2019).

3

VRAGEN CASE 3

- 3A Bij hoeveel % van de uitgevoerde audits heeft u in 2019 vooraf de website van de te certificeren organisatie bezocht om te kijken wat er gecommuniceerd wordt over milieubeleid en/of milieuprestaties?
- 3B Zou u dit bij een bedrijf als Dutch Express hebben gedaan?
- 3C Dutch Express heeft op de website informatie over duurzaamheid en het milieubeleid opgenomen (zie bedrijfsbeschrijving in bijlage 1).
Is er informatie opgenomen die bij u vragen oproept en/of nadere onderbouwing van Dutch Express vereist? Zo ja, welke?
- 3D Stel er staat een herbeoordeling voor de deur en u moet een auditplan maken voor Dutch Express. U heeft in totaal 6 dagen voor de gecombineerde ISO 9001/ISO 14001-audit beschikbaar. Stel dat u 3 dagen beschikbaar heeft voor de ISO 14001-norm tijdens deze herbeoordeling. Hoeveel uur zou u besteden aan het onderwerp monitoring en betrouwbaarheid van gecommuniceerde informatie (dit kan ook de totale tijd voor dit onderwerp zijn)? Wat is de inhoud van het auditplan bij Dutch Express voor dit onderdeel van de audit?
- 3E Is het volgens u mogelijk om bij de herbeoordeling van Dutch Express de IAF auditing practice met betrekking tot betrouwbaarheid of gecommuniceerde informatie toe te passen binnen het beschikbare aantal auditdagen? Zo, nee hoeveel tijd zou u extra nodig hebben?

- 3A De auditoren geven aan in ongeveer 80% van de gevallen vooraf de website van de te auditen organisatie te bezoeken.
- 3B Dit zou zeker ook bij een bedrijf als Dutch Express worden gedaan om te kijken welke informatie er naar derden wordt gecommuniceerd. Tijdens de audit kan worden gekeken in hoeverre de gecommuniceerde informatie past bij het milieumanagementsysteem en de informatie die daaruit komt.
- 3C Ja, verschillende stellingen vergen onderbouwing:
- ‘Dutch Express is koploper op het gebied van zero-emission-personeenvervoer en innovatieve mobiliteitsoplossingen’.
  - ‘Zo beschikt Dutch Express over de grootste emissieloze busvloot van Europa. Op dit moment rijden er bijna 100 elektrische voertuigen van Dutch Express op de Nederlandse wegen’.
  - ‘Dutch Express streeft als organisatie naar een zo hoog mogelijk uitvoering van duurzaamheid. Dutch Express wil in de keten van het personenvervoer(rolstoel- en taxivervoer) een milieubijdrage leveren:
    - Door het milieubelastende effect van de CO₂-emissie door de voertuigen zo veel mogelijk te beperken en of te compenseren. Wij focussen ons daarbij doorlopend op de inzet van duurzame transportmiddelen zoals elektrische en groengas voertuigen. Er wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van hernieuwbare energiebronnen;
    - Bij het onderhoud worden alleen duurzame en gecertificeerde middelen gebruikt (groene koelvloeistof en milieuvriendelijke gassen en smeermiddelen);
    - Alle potentieel zeer vervuilende materialen worden gerecycled;
    - We zorgen dat de bandenspanning van onze voertuigen altijd voldoet aan de norm conform ISO 28580. Deze norm gaat niet over bandenspanning’.
  - ‘In het kader van deze certificering (ISO 14001) worden verschillende eisen gesteld aan de milieuvriendelijkheid van de organisatie. Daarnaast voldoet Dutch Express uiteraard aan alle eisen die door de wetgever worden gesteld rondom de milieuwetgeving’.
- 3D Gemiddeld wordt er 2-3 uur aan dit onderwerp besteed. De te stellen vragen zijn mede afhankelijk van de uitkomsten van de eerste ISO 14001:2015-audit. Toen zou naar de methode gekeken moeten zijn. Nu kan opnieuw naar verbeteringen in de methode, de verzameling van data en de verwerking hiervan worden gekeken via een audittrail. Uit de rapportage van de informatieplicht energiebesparing wordt bijvoorbeeld een getal genomen waarvan wordt gekeken waar dit vandaan komt, hoe hiermee is gerekend en hoe het is gerapporteerd aan de klant over het gebruik van emissieloze voertuigen.
- 3E Ja, het moet mogelijk zijn om bij de herbeoordeling de betrouwbaarheid van gecommuniceerde informatie te toetsen. Wil je voldoende diepgang bereiken in het onderwerp, dan heb je hiervoor mogelijk meer tijd nodig. Bij veel organisaties zal dit binnen de geplande audittijd wel mogelijk zijn. Er kunnen verschillende factoren zijn die het noodzakelijk maken dat meer tijd nodig is. Factoren zijn bijvoorbeeld de wijze waarop de organisatie de eigen administratieve organisatie heeft georganiseerd en geborgd; de omvang van de communicatie; het aantal verschillende kentallen; de mate waarin gegevens uit verschillende bronnen worden samengevoegd en/of bewerkt.

Dutch Express en PFAS

4

TOELICHTING CASE 4

Tijdens de audit met de directie komen onder meer de wijzigingen in de context van de organisatie aan de orde. De directeur geeft aan dat de contextanalyse in het kader van de directiebeoordeling is geëvalueerd en dat daarbij is vastgesteld dat er geen relevante wijzigingen aan de orde zijn. U vraagt of het bedrijf toevallig ook te maken heeft met de PFAS-problematiek. De directeur geeft daarop aan dat hij daar niet van op de hoogte is en dat hij gelet op de producten waarin PFAS wordt toegepast zich dat ook niet voor kan stellen.

Tijdens de audit met de interieur en exterieurreiniger ziet u in de stalling zes blinkende Maybach S600-auto's staan. "Deze worden uitsluitend ingezet voor VIP-vervoer", vertelt de exterieurreiniger. "Ze lijken wel nieuw", zegt u. "Nou nee hoor, deze hebben al heel wat kilometers gemaakt. Maar sinds kort zijn we bezig met een pilot. U moet weten, deze Maybachs werden tot voor kort na iedere rit door de wasstraat gehaald en vervolgens gepoetst. Onze reinigingsmiddelenleverancier kwam echter een tijdje geleden met een nieuw product. Het betreft een was die water en vuilafstotend is. Sinds een week of twee gebruiken we dat nu voor de behandeling van het VIP-materieel. En echt, het werkt perfect. De wagens die u hier ziet staan zijn een week geleden voor het laatst gewassen en gepoetst terwijl ze iedere dag op de weg zijn geweest." U vraagt of de exterieurreiniger toevallig ook een veiligheidsinformatieblad van het product heeft. Dit blijkt niet aanwezig te zijn. De vertegenwoordiger had namelijk tijdens zijn bezoek t.b.v. de pilot, ter kennismaking een flacon achtergelaten. Na enig gezoek op het internet komt het Veiligheidsinformatieblad (VIB) boven water. U bestudeert het en stelt vast dat het product PFAS-houdend is. U vraagt of de betreffende leverancier ook nog andere (onderhouds)producten aan Dutch Express levert. Dit blijkt inderdaad het geval te zijn en zo stuit u in de werkplaats op nog een 2-tal PFAS-houdende producten, een contactspray en een droogsmeerspray.

4

VRAGEN CASE 4

- 4A Hoe gaat u om met deze auditbevindingen? Is hier sprake van een afwijking ten opzichte van de ISO 14001-norm? Zo ja, t.o.v. van welke normelementen? Motiveer uw antwoord, ook indien u van mening bent dat er geen sprake is van een afwijking.
- 4B U vraagt naar de inkoopprocedure van Dutch Express. In de procedure is vermeld dat bij inkoop van nieuwe (gevaarlijke) stoffen dit ter beoordeling aan de KAM-manager moet worden voorgelegd en dat in alle gevallen bij het product een actueel VIB aanwezig moet zijn. U heeft een uitgebreide steekproef gedaan op de aanwezigheid van actuele VIB's en hieruit blijkt dat met uitzondering van de Car Wax bij alle producten een VIB aanwezig is. Hoe zou u deze bevinding classificeren: als een major afwijking, een minor afwijking of een opmerking?

- 4C Welke acties had u in het kader van het ISO 14001-gecertificeerde managementsysteem minimaal verwacht van Dutch verwacht t.a.v. het mogelijke gebruik van PFAS-houdende stoffen binnen haar organisatie?
- 4D Ook in andere branches dan die van Dutch Express wordt mogelijk PFAS toegepast en/of in producten verwerkt. In welke branches zou je mogen verwachten dat ISO 14001-gecertificeerde organisaties het onderwerp PFAS hebben geïdentificeerd als een belangrijke externe ontwikkeling?

4

GEWENSTE BENADERING CASE 4

- 4A Minor afwijking of opmerking. Daarbij kunnen de volgende normparagrafen worden gebruikt:
- 4.1/9.3 (contextanalyse en directiebeoordeling);
  - 6.1.2 (milieuaspecten);
  - 8.1 (management of change);
  - 8.1 b (inkoop).
- Afhankelijk van hoe met wijzigingen wordt omgegaan (management of change) voor andere onderwerpen en of inkoop aandacht heeft voor milieuaspecten en veiligheidsinformatiebladen (VIB's) wordt een afwijking genoteerd dan wel een opmerking gemaakt. Wanneer stikstof ook niet is geïdentificeerd als nieuwe ontwikkeling, dan volgt zeker een afwijking.
- 4B Bij het veranderen van de Car Wax is de eigen procedure niet gevolgd, dit betekent een afwijking. De zwaarte van de afwijking is onder andere afhankelijk van de vraag of het inkoopproces verder wel goed is doorlopen. Ook kan zonder VIB geen beoordeling van de stof worden uitgevoerd waardoor geen zicht is op bijvoorbeeld gezondheidsrisico's en de te gebruiken PBM's.
- 4C Eigen onderzoek in hoeverre PFAS-houdende stoffen aanwezig zijn en plan van aanpak om deze eventueel uit te faseren.
- 4D PFAS worden in een groot aantal andere branches toegepast. Hieronder een aantal voorbeelden:
- Luchtvaart (de-icing van vliegtuigen);
  - Automotive (was, olie, brandvertragende middelen);
  - Voeding;
  - Papier (bakpapier);
  - Kleding (brandvertragende kleding);
  - Bouw (isolatie).

Dutch Express en de PAS-problematiek

5 TOELICHTING CASE 5

Tijdens het gesprek met de directie komt de verhuizing van de hoofdvestiging van Dutch Express naar een binnen de gemeente nieuw ontwikkeld bedrijventerrein aan de orde. U vraagt of de nieuwbouw nog vertraging heeft opgelopen door PAS-problematiek. De directeur geeft aan dat het wel even spannend is geweest. De nieuwe vestigingslocatie ligt namelijk op 1,5 km van het Rijntakkegebied (een Natura 2000-gebied).

Op basis van de Wet natuurbescherming (Wnb) geldt een vergunningplicht voor activiteiten die relevante stikstofdepositie veroorzaken op stikstofgevoelige habitats in Natura 2000-gebieden. De provincie is het bevoegd gezag Wnb. Van het Rijntakkegebied is bekend dat de kritische depositiewaarden ten aanzien van stikstofgevoelige vegetaties al worden overschreden. Feitelijk betekent dit dat er ter plaatse geen ruimte meer is voor nieuwe ontwikkelingen welke een toename van de stikstofdepositie tot gevolg hebben. Daarom dient bij nieuwbouw, de stikstofdepositie, zowel vanwege de bouw- als de gebruiksfase te worden onderzocht.

U vraagt of Dutch Express de stikstofdepositie vanwege de nieuwbouw heeft onderzocht. De directeur geeft aan dat de gemeente bij de aanvraag van de bouwvergunning had aangegeven dat dit niet nodig was. Uit onderzoeken van vergelijkbare bouwprojecten was namelijk gebleken dat deze geen effect hadden op de nabij gelegen Natura 2000-gebieden. Hierdoor kon de bouwvergunning vrij soepel en snel worden verleend. U vraagt naar de effecten van de stikstofdepositie ten gevolge van de gebruiksfase. De directeur geeft aan dat het bedrijf keurig een melding in het kader van het Activiteitenbesluit heeft ingediend voor de nieuwe vestiging en dat hierbij niet werd gevraagd naar de stikstofdepositie vanwege de gebruiksfase. De melding is inmiddels ook al geaccepteerd en gepubliceerd door de gemeente. De contactpersoon van de gemeente had nog wel via een mailtje laten weten dat de provincie Gelderland ten aanzien van het betreffende Rijntakkegebied het bevoegd gezag Wnb is. Maar dat de provincie tot op heden nog nooit naar aanleiding van een melding Activiteitenbesluit, gegevens inzake stikstofdepositie bij de betreffende bedrijven had opgevraagd en dat nu ook wel niet zo'n vaart zou lopen. Hij gaf wel aan dat dit risico geheel voor rekening van Dutch Express zou zijn.

5 VRAGEN CASE 5

5A Wat vindt u van de handelwijze van Dutch Express?

5B Is hier sprake van een tekortkoming t.o.v. de ISO 14001? Zo ja, t.o.v. welke normelementen, motiveer uw antwoord.

- 5C Maakt het voor u als auditor uit dat de gemeente aan de legalisering van de nieuwbouw van Express meewerkt?
- 5D In de contextanalyse komt de hele PAS c.q. stikstofproblematiek in zijn geheel niet aan de orde. Is hier sprake van een afwijking? Zo ja, motiveer uw antwoord.
- 5E Welke acties had u van het ISO 14001 gecertificeerde Dutch Express verwacht?

5

GEWENSTE BENADERING CASE 5

- 5A De houding van Dutch Express is reactief in plaats van proactief. De uitspraak van de gemeente had door Dutch Express gecontroleerd moeten worden. Aangezien de provincie bevoegd gezag is, is de uitspraak van de gemeente niet relevant.
- 5B Dit is een afwijking ten aanzien van normelement 6.1.3 complianceverplichtingen. De organisatie heeft onvoldoende vastgesteld welke complianceverplichtingen er van toepassing zijn.
- 5C Nee, de medewerking van de gemeente is niet relevant. De organisatie moet weten welke complianceverplichtingen er zijn en of zij eraan voldoen. Voor hetzelfde geldt zegt de gemeente dat het allemaal kan en keurt de provincie het af.
- 5D PAS en de stikstofproblematiek is vaak in het nieuws. Het bedrijf had dit moeten weten en hierop moeten anticiperen. De invloed van vervoer op de stikstofproblematiek is ook geen onderdeel van de contextanalyse terwijl dit wel verwacht mag worden. Dutch Express kan bijvoorbeeld met de keuze van de brandstof (zoals soort diesel) de stikstofuitstoot in kwetsbare gebieden beïnvloeden.
- 5E Verwacht wordt dat Dutch Express de contextanalyse (risico's en kansen) aanpast op de stikstofproblematiek, vervolgens kijkt welke aanpassingen nodig zijn op de inventarisatie van milieuaspecten en op basis hiervan kijkt welke complianceverplichtingen er zijn en als laatste controleert of de eisen worden nageleefd.

Bedrijfsbeschrijving Dutch Express

Dutch Express is een fictief bedrijf. De bedrijfsbeschrijving is opgesteld door het combineren van informatie van websites van diverse bedrijven actief in deze branche, daar waar nodig bewerkt en aangevuld.

Dutch Express is een grote personenvervoerder. Zij biedt al bijna 90 jaar totaaloplossingen en maatwerk in onder andere:

- zorggerelateerd personenvervoer;
- pendeldiensten voor de toeristische en recreatieve sector;
- logistiek vervoersmanagement rondom kleine en grote evenementen;
- mobiliteitsoplossingen voor onderwijsinstellingen.

Dutch Express combineert de verschillende diensten, heeft de expertise in eigen huis, coördineert en stuurt haar vervoers- en travelpartners aan en biedt totale ontzorging in vervoersmanagement. Dutch Express:

- vervoert 20.000 mensen per dag;
- heeft 1.200 eigen medewerkers (circa 100 kantoormedewerkers en 1.100 chauffeurs);
- heeft 8 vestigingen;
- maakt gebruik van ruim 800 eigen voertuigen, waaronder 100 touringcars, 85 (mini)bussen), 615 personenwagens;
- huurt dagelijks 1.400 voertuigen in en coördineert dit vervoer volledig.

Opdrachtgevers

Dutch Express heeft circa 30 grote opdrachtgevers die gezamenlijk circa 60% van de omzet bepalen. Dit betreft voor een groot deel zorg- en onderwijsgerelateerde opdrachten die door middel van aanbestedingen worden verworven.

Werkmaatschappijen en vestigingen

De verschillende activiteiten van Dutch Express zijn ondergebracht in verschillende juridische eenheden (zorgvervoer; schoolvervoer; zakelijk vervoer etc.).

Dutch Express beschikt over 1 hoofdvestiging en 7 nevenvestigingen. Alle vestigingen beschikken over een kantoor, bedrijfshal om voertuigen te stallen en van binnen schoon te maken en een parkeerterrein. Op de hoofdvestiging is een kantoor waar een groot deel van het kantoorpersoneel werkzaam is. De nevenvestigingen hebben kantoorruimte voor 5-10 medewerkers. Op de verschillende vestigingen worden activiteiten voor de verschillende werkmaatschappijen uitgevoerd. Voor de meeste werknemers lopen de activiteiten door elkaar.

Bij 6 van de 8 vestigingen is een eigen wasplaats voor de voertuigen en bij 4 is er een werkplaats.

Wet- en regelgeving

Dutch Express heeft op milieugebied onder andere te maken met de volgende wet- en regelgeving:

- Activiteitenbesluit, alle vestigingen vallen in categorie B;
- Dutch Express is op basis van EED verplicht voor alle vestigingen een energieaudit uit te voeren en te rapporteren. In 2016 is een energieaudit en een Plan van Aanpak ingediend bij het Kernteam EED;
- De zes grotere vestigingen die ook een wasplaats hebben vallen onder de Informatieplicht energiebesparing.

Certificeringen

Dutch Express is zowel ISO 9001- als ISO 14001-gecertificeerd. Op de certificaten zijn de verschillende vestigingen en werkmaatschappijen zichtbaar.

Communicatie

Communicatie over de milieuprestaties wordt voor Dutch Express steeds belangrijker. In bijna alle offerteaanvragen worden er milieugerelateerde eisen gesteld en/of informatie gevraagd die bij aanbestedingen wordt meegewogen. Verschillende opdrachtgevers willen een rapportage van de voertuigen die zijn ingezet; aangetoond moet worden dat de afspraken over de inzet van milieuvriendelijke (emissieloze) voertuigen wordt nagekomen. Enkele opdrachtgevers vragen een rapportage van de CO₂-emissies die op jaar- of eventueel projectbasis zijn verbonden aan de uitgevoerde opdracht.

Ten behoeve van offertes heeft Dutch Express een standaardset aan informatie over het milieu- en energiebeleid, deze standaardset wordt waar nodig aangevuld in verband met specifieke vragen voor de betreffende offerte.

Communicatie met de overheid is er op verschillende momenten:

- Meldingen in het kader van het Activiteitenbesluit bij verschillende vestigingen;
- EED-energieaudit;
- Informatieplicht energiebesparing voor zes vestigingen.

Intern wordt er gecommuniceerd met personeel over milieu- en energie in een nieuwsbrief en tijdens werkbesprekingen.

Op de site van Dutch Express vindt u onder meer algemene informatie over het kwaliteits-, milieu en veiligheidsbeleid (o.a. de beleidsverklaring).

Website

Op de website van Dutch Express staat vermeld: 'Dutch Express is koploper op het gebied van zero-emission-personenvervoer en innovatieve mobiliteitoplossingen. Zo dragen we bij aan het voornemen van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat om het openbaar vervoer vanaf 2025 volledig uitstootvrij te maken'.

Zo beschikt Dutch Express over de grootste emissieloze busvloot van Europa.

Op dit moment rijden er bijna 100 elektrische voertuigen van Dutch Express op de Nederlandse wegen.

Dutch Express streeft als organisatie naar een zo hoog mogelijk uitvoering van duurzaamheid. Dutch Express wil in de keten van het personenvervoer (rolstoel- en taxivervoer) een milieubijdrage leveren:

- Het milieubelastende effect van de CO₂-emissie door de voertuigen zo veel mogelijk te beperken en/of te compenseren. Wij focussen ons daarbij doorlopend op de inzet van duurzame transportmiddelen zoals elektrische en groengasvoertuigen. Er wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van hernieuwbare energiebronnen;
- Bij het onderhoud worden alleen duurzame en gecertificeerde middelen gebruikt (groene koelvloeistof en milieuvriendelijke gassen en smeermiddelen);
- Alle potentieel zeer vervuilende materialen worden gerecycled;
- We zorgen dat de bandenspanning van onze voertuigen altijd voldoet aan de norm conform ISO 28580.

Dutch Express investeert in duurzame mobiliteit door de inzet van emissievrije voertuigen en zorgt voor CO₂-compensatie wanneer dit niet lukt. Dit laatste wordt gerealiseerd door te participeren in de stichting "Trees for All". Zij planten bomen/struiken als middel om de CO₂-uitstoot te compenseren. Bomen nemen tenslotte CO₂ op uit de lucht en zetten dit om naar zuurstof. Hiermee wordt onder meer een bijdrage geleverd aan het tegen gaan van klimaatverandering en het versterken van de biodiversiteit.

Dutch Express is al jaren in het bezit van een ISO 14001-certificaat. In het kader van deze certificering worden verschillende eisen gesteld aan de milieuvriendelijkheid van de organisatie. Daarnaast voldoet Dutch Express uiteraard aan alle eisen die door de wetgever worden gesteld rondom de milieuwetgeving.

CO₂-Footprint 2019 Dutch Express

In de EED-energieauditrapportage is de volgende informatie opgenomen:

- Gasverbruik totaal 75.161 m³ / 141,6 ton CO₂
- Elektraverbruik totaal 606.241 kWh / 284 ton CO₂
- Brandstofverbruik totaal 10.111 ton CO₂

INZET DUURZAME BRANDSTOFFEN 2019

VOERTUIG	BRANDSTOF	GROEN	VERBRUIK	EENHEID	OPMERKINGEN
Zero-emissie-voertuigen	Elektriciteit	100%	299.724	kWh	100% wind
Gasvoertuigen	CNG	66%	290.919	kWh	Better Biomass-certificaat
Dieselveertuigen	Diverse soorten diesel (waaronder HVO)	25%	742.793	Liter	ISCC-certificaat voor HVO

Automatisering en dataverzameling

Voertuigadministratie

Er is een database waarin voor alle voertuigen informatie wordt vastgelegd:

- basisgegevens (kenteken/brandstof/gem. verbruik volgens opgave / datum kenteken);
- kilometerstand per tankbeurt + datum;
- onderhoudsinformatie (datum/aard/kosten);
- schade (datum/aard/oorzaak/kosten);
- bekeuringen (datum/kosten/reden);
- eigenaar van voertuig (Dutch Express of ingehuurde partij).

Rittenadministratie

De rittenadministratie is geautomatiseerd. Voor elke in opdracht uitgevoerde rit wordt vastgelegd:

- adres van – adres naar;
- aantal km;
- datum/tijd vertrek/aankomst;
- kenteken vervoersmiddel;
- aantal passagiers;
- naam chauffeur.

Afstanden afgelegd van/naar locatie zonder passagiers worden als totaal bijgehouden.

Brandstof

Bij de vier vestigingen met een wasplaats is ook een eigen dieseltank. Wanneer redelijkerwijs mogelijk wordt daar getankt. Dan wordt kenteken, kilometerstand en aantal getankte liters vastgelegd. Verder wordt bij een aantal geselecteerde tankstations getankt met een tankpas. Steeds wordt datum, kenteken en kilometerstand genoteerd.

Dutch Express KAM Beleidsverklaring

Dutch Express staat voor het op een efficiënte en effectieve manier, met oog voor de menselijke maat en op klantgerichte wijze, vergroten van de mobiliteit van onze passagiers en opdrachtgevers.

Dutch Express levert diensten en producten (mobiliteitsoplossingen) aan opdrachtgevers en hun cliënten, passagiers en medewerkers binnen de financiële mogelijkheden. Dutch Express zal zoveel als mogelijk voldoen aan de essentiële eisen, wensen en verwachtingen van haar opdrachtgevers en hun cliënten, passagiers en medewerkers. Daarbij staan de volgende beleidspunten centraal:

- de mens (we zorgen goed voor onze medewerkers en klanten);
- financiën (groei van het omzet en rendement);
- onderscheidend vermogen (maatwerk, flexibiliteit en herkenbaar als merk).

Deze beleidspunten zijn essentieel voor de bedrijfsvoering en vormen een onmisbare basis voor het bedrijfsresultaat en de continuïteit van onze onderneming. Dutch Express neemt continu initiatieven welke bijdragen aan de borging en verbetering van het gevoerde beleid.

Belangrijke aandachtspunten bij de uitvoering van het beleid zijn:

- veilig vervoer;
- klanttevredenheid;
- gezonde en veilige arbeidsomstandigheden;
- bescherming van het milieu;
- voldoen aan wet- en regelgeving;
- beheersing van risico's en het continu verbeteren van risico's;
- continu verbeteren van het managementsysteem en de processen.

Doelstellingen

Doelstellingen om het beleid concreet te maken en uit te voeren zijn vastgelegd in het milieumanagementsysteem.

Contact

U bent van harte uitgenodigd uw vraag aan ons voor te leggen.

Bedrijven, organisaties, adviseurs, toezichthouders, certificatie-instellingen en andere belanghebbenden helpen we graag verder.

Mijn.sccm is hét kennisplatform voor ISO 14001 en ISO 45001/OHSAS 18001.

Op mijn.sccm vindt u onder andere samenvattingen van de meest relevante milieu- en arbowet- en -regelgeving en halfjaarlijkse overzichten van gewijzigde wet- en regelgeving. Kijk op mijn.sccm.nl en meld u aan!

Stichting Coördinatie Certificatie Managementsystemen voor milieu en gezond en veilig werken (SCCM)

Postbus 13507
2501 EM Den Haag
T 070 - 362 39 81
info@sccm.nl
www.sccm.nl

Uitgave SCCM, Den Haag, 14 april 2020